

سرمقاله

خوزه زامبیس ناظموور

پروفسور، گاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

یخرج ناس من المشرق فیوطئون للمهدی سلطانه

درآمد

فقهاء نشان «اولئک هم الافضلون عند الله عز و جل» را به خود اختصاص می‌دهند؛ همچنان که از کوهساران کلام پاکان هستی این گونه بهره‌مند می‌شویم: لولا من یبقی بعد غیبه قائمنا من العلماء الداعین الیه و الدالین علیه و الذابین عن دینه بحجج الله و المنقذین لضعفاء عبادالله من شباک إبلیس و مردته و من فحاخ النواصب لما بقی احد الا ارتد عن دین الله و لکنهم الذین یمسکون ازمة قلوب ضعفاء الشیعه کما یمسک صاحب السفینة سکانها اولئک هم الافضلون عند الله عز و جل.

علماء شیعه در طول تاریخ با تلاش پیوسته خود بر آن بوده‌اند که تلقی مردم را از خود متحول سازند و جایگاه بلند انسانی و فطری و الهی ایشان را باز خوانی و تبیین نمایند و سطح انسان را در دو ساحت اهداف و قلمرو به ایشان یاد آور شوند؛ اهدافی به قامت رشد و جهت گیری تمامی استعدادهای پیدا و پنهان او و قلمروی فراتر از هفتاد سال زندگی و خانه و جامعه که تمامی عوالم شهود و غیب را پوشش می‌دهد و انسان را در سطح هستی مطرح می‌کند.

وقتی انسان در این سطح گسترده طرح می‌شود؛ نیازمند رهبری

نظاره بر بلندای قامت حوزه علمیه یاد آور تاریخ ریشه دار، عمیق و گسترده‌ای است که از اصل ثابت و فرع آسمان گیر برخوردار می‌باشد. نهال نظام حوزه با تدبیر مدیر هستی بر سرزمین تاریخ نشست و با نظارت و عنایت‌های آن عزیز، رشد و شکوفایی یافت، تا ظلمت و تیره‌گی چهارگانه عصر غیبت را با اصول راهبردی چهارگانه خود بشکافد و به نور رهنمون شود. «السلام علیک یا صاحب التدبیر».

عصر غیبت با چالش‌های «فترت»، «حیرت»، «فتنه» و «یأس» همراه است. از همین رو است که سکان رهبری مردم را به فقهاء سپرده‌اند تا به مصاف آن رفته و با اصول راهبردی «دعوت»، «دلالت»، «ذّب» و «انقاذ» به مقابله بپردازند. و این گونه است که با دعوت‌گری، فترت‌زدایی می‌نمایند و فاصله و خلأ را با درخشش فقهی پوشش می‌دهند و رهبری می‌کنند. و با دلالت خویش حیرت‌زدایی می‌نمایند. با ذّب و دفاع خویش فتنه‌ها را در دو ساحت «شبهات» و «شهوات» زمین گیر می‌کنند و به عقب گرد می‌شکافتند. و با انقاذ خویش انسان‌های غرق شده در اعماق یأس را نجات می‌دهند. از همین جهت است که

و مدیریت در همان قواره خواهد بود، که به تمامی راه و قانونمندی‌ها آگاه و از تمامی جاذبه‌ها و کشش‌ها آزاد باشد و این همان عصمت است که ملاک حاکم و حکومت الهی می‌باشد. و این همان تنها راه است که سلام عاشقان را بر آن روانه می‌سازد «السلام علیک یا سبیل الله الذی من سلک غیره هلك»، سلام بر تنها راه.

از همین جهت است که حکم و حکومت معصوم: سخت و سختی آفرین است «ان امرنا صعب مستصعب لا یحتمله الا ملک مقرب او نبی مرسل او مؤمن امتحن الله قلبه للایمان».

حکومتی با این اهداف و قلمرو را هر کس بر نمی‌تابد و تحمل نمی‌نماید «لا یحتمله»؛ مگر ملک مقرب و نبی مرسل یا مؤمن و عاشق مبتلا همچنان که در زیارت جامعه می‌خوانیم «والباب المبتلی به الناس من اتیکم نجی و من لم یأتکم هلك»، «کیف اصف حسن تنائکم و اجسی جمیل بلائکم». باید به آستانه آزمون در آمد و به توصیف زیبایی آن دست یافت؛ در عصر غیبت این وظیفه علماء است که آستانه تحمل مردم را برای حکومت معصوم ارتقاء می‌بخشند و آنان را آماده می‌سازند و به قابلیت می‌رسانند و زمینه ظهور آن موفور السرور را فراهم می‌نمایند و درسه ساحت «تولید مفاهیم»، «تولید نیرو و کادر سازی»، و «فرهنگ سازی» به عمق و گستره‌ی فعالیت‌های نظام‌مند خویش غنا می‌بخشند.

نظام فکری شیعه در عصر غیبت بر اساس نظریه ولایت فقیه به قدری بلند و فاخر است که می‌تواند زمینه‌های آمادگی تحمل مردم را فراهم سازد و شیعه را با آرمان‌های بلندش تربیت نماید «الشیعة تربی بالامانی...»؛ چرا که آرمان شیعی نقش و کارکرد عینی، اجتماعی و تربیتی دارد و امری انتزاعی نمی‌باشد. همچنان که در بیان نبوی، امت پیامبر اکرم، چشم انداز نگر، برنامه محور و تلاشگر خوانده شده است «افضل اعمال امتی انتظار الفرج من الله عز و جل». علماء در عصر غیبت در راستای تربیت شیعه بر اساس آرمان حکومت مهدوی به مهندسی بلوغ اجتماعی دست می‌یازد و شرط تحقق ظهور را فراهم می‌نماید؛ همچنان که امام صادق علیه السلام می‌فرماید: «انما هلك الناس من استعجالهم لهذا الامر، ان الله لا یعجل لعجلة العباد، ان لهذا الامر غاية یتهی الیهها، فلو قد بلغوها لم یستقدموا ساعة و لم یستأخروا»؛ برای تحقق «هذا الامر» باید شرط «بلغوها» شکل بگیرد و عباد و بندگان خداوند به بلوغ اجتماعی برسند.

بنابراین اگر بخواهیم مسأله شناسی کنیم؛ باید بلوغ اجتماعی را به عنوان کانونی‌ترین و پایه‌ای‌ترین مسأله عصر غیبت بدانیم و سپس به دنبال حل مسأله در آییم. چون که از ناحیه فاعل هیچ مشکلی وجود ندارد و هر چه هست در عدم قابلیت قابل است. از این رو در زمان غیبت علماء وظیفه سترگی به عهده دارند که باید فرهنگ انتظار را آن گونه که بایسته و شایسته این فرهنگ می‌باشد، تبیین کنند و خود نیز ملتزم به آن باشند. همچنان که در روایتی واسطی از امام باقر علیه السلام نقل می‌کند: «قال: قلت له اصلحك الله و الله قد ترکنا اسواقنا انتظاراً لهذا الامر حتی اوشک الرجل منا یسأل فی یده فقال علیه السلام یا

عبدالحمید اتری من حبس نفسه على الله لا يجعل الله له مخرجا بلى و الله ليجعلن الله له مخرجا رحم الله عبداً حبس نفسه علينا، رحم الله عبداً احیی امرنا؛ در این حدیث نکات فراوانی وجود دارد. از جمله آنها این است که دو مرحله انتظار مطرح است، یکی حبس نفس برای ولی خدا و دیگر احیای امر ولی خدا.

بر این اساس منتظر کسی است که خود را وقف حجت خدا می‌نماید و حبس نفس بر ولی خدا می‌کند. و این گونه است که می‌تواند احیای امر داشته باشد و حکم و دستور و حکومت معصوم را احیاء نماید. بی‌گمان از عالی‌ترین و بلکه کامل‌ترین مصداق احیای امر معصوم ایجاد زمینه‌هایی است که به ظهور او و عینیت یافتن حکومت عدل جهان بدست با کفایت او بیانجامد چرا که تمام کاستی‌ها و کژی‌های عصر غیبت ریشه در محروم شدن بشریت از هدایت‌های ظاهری امام معصوم دارد و به همین دلیل است که حوزه‌های علمی شیعی رسالتی سترگ‌تر از زمینه‌سازی ظهور ندارند. از این رو علماء و فقهاء در عصر غیبت با حبس نفس و احیاء امر معصوم فرهنگ انتظار را توسعه و تعمیق می‌دهند و از جایگاه بلند حوزه علمیه زمینه‌سازی ظهور را مدیریت و رهبری می‌نمایند.

اهداف

تبیین نقش، جایگاه و مسئولیت حوزه‌های علمیه در احیا و نشر فرهنگی مهدوی
تبیین چگونگی نهادینه‌سازی و فرهنگ‌سازی آموزه مهدویت در عرصه‌های داخلی و بین‌المللی
تبیین چگونگی توسعه فرهنگ دینی مبتنی بر آموزه مهدویت
بسترسازی جهت تدوین استراتژی حوزه‌های علمیه و اندیشه مهدویت
شناخت چالش‌ها، مشکلات، قوت‌ها و فرصت‌ها در عرصه مهدویت
آسیب‌شناسی جامعه دینی با تأکید بر اندیشه مهدویت

در عصر غیبت علماء و فقهاء این سروقامتان تاریخ زمینه سازان ظهور بوده‌اند که در نقطه عطف حرکت آنها معمار انقلاب خمینی کبیر رسالت سترگ را به دوش کشید و ضرب آهنگ زمینه‌سازی ظهور را سرعتی پرشتاب بخشید. از این رو پیشنهاد می‌شود مسئولین محترم حوزه، همایش حوزه علمیه زمینه‌ساز ظهور را طراحی و اجرا نمایند تا در سایه‌سار این حرکت مقدس تمامی استعدادهای حوزه با رویکرد زمینه‌سازی به آرایشی پویاتر دست یابد.